

activitat

obre els ulls!

una oportunitat per trencar estereotips de gènere i fer aprenentatge servei

presentació

L'activitat que presentem pretén que els nois i noies se'n adonin com a través dels contes, de les joguines, o de la televisió es transmeten models de comportament estereotipats que, de mica en mica, s'adopten com a propis i modelen la nostra manera de ser i de relacionar-nos amb els altres.

La primera part de l'activitat proposa una sèrie de **jocs de dinàmica de grups** a través dels quals introduïrem el concepte d'estereotip de gènere, identificarem els comportaments sexistes i analitzarem els trucs que utilitza la publicitat per reforçar aquestes qüestions.

objectius educatius

- 1 Reflexionar sobre les pròpies actituds i les idees preconcebudes.
- 2 Prendre consciència sobre com es transmeten estereotips de gènere a través dels contes, dels jocs i de la publicitat.
- 3 Valorar el grup, gaudir de les relacions i del treball en comú.
- 4 Respectar les opinions de les altres persones.
- 5 Imaginar i escriure un conte clàssic alliberat de sexisme.

La segona part de l'activitat planteja un projecte: triar un conte tradicional i reescriure amb perspectiva de gènere algunes parts essencials. **Tots els contes que es recullin es publicaran el 8 de març a través del web de la Federació.**

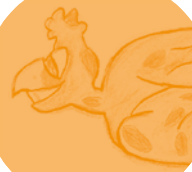
Temporització de l'activitat: de 2 a 3 sessions.

motivació

Començarem l'activitat amb la lectura d'una notícia que rebem a través de la Janna i el Paco. Extracta de dues "Cartes dels lectors" que han trobat en un diari i que estan signades per personatges famosos de contes clàssics.

"Avui m'ha tocat rentar 7 pantalons, 14 parells de mitjons, parar taula i preparar 7 esmorzars, fer 7 llitets, planxar 14 camises i 14 armilles, cosir 5 sivelles i 10 botons i vaja, no segueixo amb la llista perquè seria interminable. I sabeu què? Que jaestic farta! Aquests nans no col·laboren en les tasques de la casa, tot el contrari, hi arriben esperant que estigui tot fet i a més a més, amb exigències! Que si aquest plat que s'ha cuinat no m'agrada, que si no trobo els mitjons, que si la sivella d'aquest cinturó no està prou neta. No hi ha dret! Per quina raó haig de fer de minyona de tothom? És una actitud molt sexista. Signat, La Blancaneus".

mitjans
8 a 12 anys
obre
els ulls!

A continuació promourem un espai de reflexió a partir de les següents preguntes:

- Recordeu el conte de la Blancaneus de quan èreu petits?
- Què li passa a la Blancaneus? Creieu que té raó? Per què?
- Per quin motiu penseu que els nans no col·laboren a casa?
- Com podríem ajudar la Blancaneus perquè aquesta situació canviés?
- Pensem en altres contes o pel·lícules on la protagonista sigui una dona i pugui tenir un problema semblant.
- Que vol dir actitud sexista?

Llegim a continuació la segona carta:

“ Un any més em tocarà salvar la princesa del terrible Drac. Tothom espera això de mi i jo us haig de confessar que estic cansat de fer-me el valent, de contenir la por. És una càrrega que ja no puc suportar més. A més a més, us vull confessar un secret, la meva veritable passió és la pintura i el disseny de vestits. M'encanta dibuixar paisatges, fer barreges de colors i cosir vestits per a les persones que viuen en el meu regne. Però estic molt trist perquè tot això ho haig de fer d'amagatotis, doncs els meus amics cavallers se'n riuen de mi, diuen que això és cosa de dones. Són molt sexistes. Signat, Sant Jordi.”

- Sabeu qui és Sant Jordi?
- Què li passa? Quin problema té?
- Per quina raó se'n riuen els altres prínceps del seu interès per la pintura i la roba? Hi esteu d'acord?
- Quin paper acostumen a tenir els cavallers i els prínceps en els contes?
- Com podríem ajudar al cavaller Sant Jordi?
- Pensem en altres contes o pel·lícules on el protagonista sigui un home i s'espera d'ell ja cert tipus de vida.

activitats

M'agrada el rosa i m'agrada el blau!

Aquesta activitat és una dinàmica de joc a través de la qual seguirem aprofundint sobre com es construeixen els estereotips de gènere. Reflexionarem sobre els prejudicis i els estereotips que intervenen en la nostra manera de veure els altres i analitzarem críticament els missatges sexistes que podem observar en la publicitat.

Preparació

- Dividirem la sala en tres racons i dibuixarem al terra els símbols del sexe femení i masculí.

Dona

Home

- Organitzarem el grup en tres equips de joc, cadascun dels quals s'ubicarà en un racó.
- Establirem un ordre per a la realització de les activitats i per a cada un dels equips, de manera que tots els racons funcionaran alhora.

Racó 1. La capsa dels valors: Hi trobarem unes targetes que descriuran valors i actituds. El grup haurà de posar el sexe a aquells comportaments que s'atribueixen socialment a les noies i a aquells que s'atribueixen als nois.

Targetes:

- Els/ lesno ploren
- Els / les.....són més sensibles
- Els/ lessón més agressius/ves
- Els/ les.....són més detallistes
- Els/ les.....són més insegurs/es
- Els/ les.....són més responsables
- Els/ les.....són més moguts/des
- Els/ les.....són més generosos/es
- Els/ les.....són més forts/tes
- Els/les.....són més...

Deixarem algunes targetes en blanc perquè el grup plantegi altres actituds estereotipades. Un cop s'hagin empenat les targetes, aquestes es posaran damunt dels símbols dibuixats al terra.

Racó 2. El bagul de les joguines: per fer aquesta activitat necessitarem que tots els nois i noies del grup hagin dut la seva joguina preferida. Les joguines s'emboficaran i es col·locaran en una capsa. Cadascú agafarà una joguina, com si fos un regal. Un cop hagin descobert la joguina que els ha tocat, els repartirem unes targetes amb les següents preguntes:

Encerclau l'afirmació amb la que hi estigueu d'acord:

1. La joguina/ joc que m'ha tocat m'agrada molt
2. La joguina/ joc que m'ha tocat no m'agrada gens
3. Mai he jugat amb aquesta joguina/ joc
4. Algunes vegades he jugat amb aquesta joguina/joc

A continuació, cadascú deixarà la joguina damunt del símbol que hi ha a terra, segons opinió que és una joguina per a nois o per a noies.

Racó 3. Els Publimissatges: demanarem als nois i noies que observin durant 3 o 4 minuts una sèrie de retalls de catàlegs de jocs i joguines. A continuació els proposarem un petit joc d'endevinalles (preguntes formulades a partir del catàleg mapa Toys, Nadal 2009. Veure annex).

1. El color que predomina en la secció de nines és el
2. El número de nois que apareix en la secció de les nines és...
3. El número de noies que apareixen en la secció de cotxes és...
4. Quantes vegades apareixen nois i noies jugant junts?
5. Apareix algun papà en el catàleg?
6. Quantes noies apareixen pujades en una moto?

Prepareu aquestes i altres preguntes en retalls de cartolina grans i distribuïu-les per la sala.

Posada en comú

Un cop hagi finalitzat el joc és el moment de posar en comú resultats i sensacions. Cada equip explicarà a quines conclusions ha arribat en cada un dels racons. L'equip estarà molt atent a observar si els nois i noies reconeixen l'existència d'estereotips en els models de comportament i en la publicitat i si se'n donen que aquests models estan molt interioritzats.

En quins espais es marca més aquesta diferenciació, a la publicitat, a la família, a l'escola, al grup o al barri? On ens sentim més còmodes?

És important que analitzem si existeixen comportaments d'aquest tipus dintre del grup i en quina mesura es donen actituds discriminatòries envers els altres. Finalment, tanquem aquest espai proposant accions concretes perquè les relacions entre els companys i les companyes siguin més respectuoses i igualitàries.

Vet aquí una vegada...

Reprendrem novament el fil dels problemes que expressaven Blancaneus i Sant Jordi i els proposarem muntar un taller per reescriure alguns contes tradicionals tenint en compte la perspectiva de gènere.

Preparació

Tinguem preparats alguns contes tradicionals com ara Blancaneus, la Caputxeta Vermella, la Bella Dorment, la Llegenda de Sant Jordi, la Ventafocs...

Organitzem el grup en diversos equips. Deixem que triïn el conte que més els motivi i donem-los un temps per a llegir-lo. La lectura d'aquest conte ha de servir perquè identifiquin les escenes i els comportaments que donen una visió molt estereotipada dels protagonistes.

Preguntes per afavorir la reflexió: per què sempre ha d'aparèixer una fada? I els mags, és que no existeixen? Per què les dones quan es resisteixen tenen un destí fatal? Pensem en la Caputxeta Vermella devorada pel llop. Per què totes les princeses han de ser guapíssimes i dur el cabell molt llarg? I els prínceps rossos i estilitzats?

Recordem que és diferent reconèixer un estereotip o comportament estereotipat que tenir actituds discriminatòries.

Escriure els contes

Un cop s'han identificat els estereotips, el grup s'ha de posar d'acord amb les modificacions que vol introduir. El més pràctic és fer un llistat amb tots els canvis i confirmar que tothom hi està d'acord. Per exemple:

El conte de la Blancaneus al segle XXI

- els 7 nans no seran pas tots homes, també hi haurà dones.
- Blancaneus farà una reunió amb tots els nans per distribuir les tasques de la llar.
- Blancaneus no es casarà amb el príncep, li dirà que és molt jove i que abans de casar-s'hi vol estudiar i conèixer món...

La redacció del conte també s'ha de pensar bé. Es pot designar aquesta responsabilitat a algun membre del grup o bé repartir-se les escenes del conte i escriure'l entre tots i totes. També podem agafar el conte original i reescriure'l tot introduint-hi els canvis. En qualsevol cas, a l'hora d'escriure un conte cal tenir present que es tracta d'un relat que s'estructura en tres parts:

- **Inici:** és la part on presentem els personatges principals, comença l'acció i es planteja la història.
- **Nus:** aquí es descriuen els problemes que tenen els personatges, com s'enfronten a les dificultats, si reben ajuda d'altres personatges secundaris, etc.

- **Desenllaç:** després de moltes dificultats, es resol el problema, a vegades de manera sorprenent, quasi màgica.

També és interessant tenir presents algunes fórmules per començar i acabar el conte. Aquestes fórmules ens serveixen per a crear misteri i obrir la porta a la fantasia:

Per començar...

- Heus ací que...
- Vet ací en el temps que les bèsties parlaven, els arbres cantaven i les pedres caminaven...
- Fa molt de temps quan els peixos volaven i els pardalets nadaven...

Per acabar...

- I catacric, catacrac, el conte s'ha acabat.
- I mireu un gos i mireu un gat i mireu ací el conte acabat
- I quiquiriuc, el conte ja està enllestit.

Dissenyar i editar el conte

El disseny i l'edició del conte també pot ser una activitat molt educativa i gratificant. Podem fer una edició digital o bé una edició manual, a partir d'un taller de confecció de les tapes amb paper reciclat, amb textures diferents, etc.

Animem-nos a convidar altres grups de l'esplai a dibuixar les escenes dels contes.

fer d'aquesta activitat un projecte d'aprenentatge servei

El conte és una eina pedagògica molt eficaç per estimular la fantasia i per aprendre valors. Aprofitem els contes que s'hagin reinventat per a compartir-los amb altres grups de l'esplai. Posem al servei dels altres allò que hem après i ensenyem-los a reflexionar sobre les desigualtats de gènere.

El projecte es pot plantejar com un taller de conta contes mensual per als petits de l'esplai. Preparem invitacions especials per aquest dia, anunciant el conte tradicional que representarem. Generalment els infants coneixen bé aquests contes i s'entusiasmen amb la idea d'escoltar-los novament. Tingueu present les sessions que necessitarem per assajar el conte i el temps per preparar els elements d'escenografia.

Aprofitem aquest projecte per valorar positivament les diverses capacitats que tothom té: hi ha a qui se li dona millor fer d'actor o d'actriu, hi ha qui té més habilitats per dissenyar escenografies, fer de tècnic o tècnica de so, etc.

Escenifiquem la nova versió del conte i aprofitem el desconcert dels infants, en veure que la història no és la mateixa que ells coneixen, per a reflexionar sobre totes les qüestions relacionades amb el gènere. A continuació pensem en alguns jocs que ajudin a reforçar els continguts treballats.

Valoració

En el cas de la proposta plantejada en aquesta fitxa, haurem de dedicar diferents moments a la valoració, ja que les activitats ens ocuparan més d'una trobada. A partir del recurs de la pinya vermella o la pinya verda, valorarem tant el funcionament del joc en si i la participació de cadascú, com les situacions de discriminació que trobem en el nostre grup. Reflexionarem com ens hem sentit en el transcurs del joc, si ens hem adonat dels nostres prejudicis, si també hem pogut discriminar algú pel fet que li agradin jocs atribuïts socialment als nois o a les noies, etc.

Pel que fa a l'activitat dels contes, caldrà buscar diferents moments de reflexió per valorar no només els avenços del projecte, sinó també la capacitat del grup per treballar en equip, com estem afrontant les dificultats que apareixen, si tothom hi té un paper, etc.

l'enigma de Maat

Un cop hagi finalitzat l'activitat és el moment de presentar-los una nova pista sobre l'enigma. Aquesta ens rebel·larà qui ens va endur el símbol. Procurem treure-li suc a la resposta que se'n dona.

Qui es va endur el símbol de Maat?

Solució: El deu de la injustícia, la deessa de la discriminació, el deu del domini i la deessa de la desigualtat.

Pista: Jeroglífic (pendent de dibuix).

continguts del diari irriparra

- Publiqueu les propostes d'accions de millora que s'hagin plantejat a l'espai de la posada en comú. Així reforçarem els continguts treballats i el grup prendrà més consciència dels compromisos assumits.
- Aproveu el diari per difondre els nous contes.
- Si us heu animat a desenvolupar el projecte d'aprenentatge servei, no dubteu en explicar l'experiència, fer algun tipus de reportatge al grup que està rebent el servei, il·lustrar l'article amb imatges, etc.

posar atenció als aspectes següents

- Cal tenir present que a partir dels 8 anys comença l'etapa en què, espontàniament, les preferències dels nois i les noies pel que fa als jocs és força divergent. Això pot provocar moltes desavinences dintre del grup, així com situacions de domini i discriminació.
- Una variant de l'activitat del bagul dels jocs consisteix a que sigui el propi equip qui triï els jocs i les joguines per tal que això ens permeti destapar algun conflicte de grup i treballar-lo col·lectivament.
- El taller de contes requereix temps si volem resultats amb un mínim de qualitat. Amb els grups més petits de la franja de mitjans es pot plantejar un taller d'escenificació dels contes, sense necessitat d'escriure'ls. Que guanyin més protagonisme els elements de l'escenografia, la preparació de les disfresses, etc.

- Recordem que les activitats de reflexió en el desenvolupament d'un projecte d'aprenentatge servei són cabdals. En el moment de plantejar-nos el projecte, què necessitem aprendre per explicar un conte als altres? En el moment de plantejar-nos l'acord de col·laboració amb els altres grups, serem capaços de mantenir el nostre compromís? Durant la planificació i organització del projecte, en quins espais prepararem l'escenificació del conte? Com ho farem perquè els petits ens entenguin bé? Què hem après en totes aquestes fases? En l'etapa d'execució del projecte, com ens hem sentit? Els infants han entès els missatges que volíem transmetre? Què en pensen ells? I, finalment, en el tancament del projecte repassem les lliçons apreses.

recursos

- *Fes Aps*. Guies pràctiques. www.aprenentatgeservei.org
- *Ni ogros ni princesas*. Guia para la educación afectivo-sexual en la ESO. Edición: Consejería de Salud y Servicios Sanitarios. Asturias, 2007.
- *Guia de contes i literatura infantil no sexista*. Centre d'informació i recursos per a les dones. Ajuntament de Cornellà. (podeu descarregar-vos la guia a l'apartat materials del web Mirall).
- *Guia de coeducació per als centres educatius: pautes de reflexió i recursos per a l'elaboració d'un projecte de centre*. Generalitat de Catalunya. (Podeu descarregar-vos la guia a l'apartat materials del web Mirall).